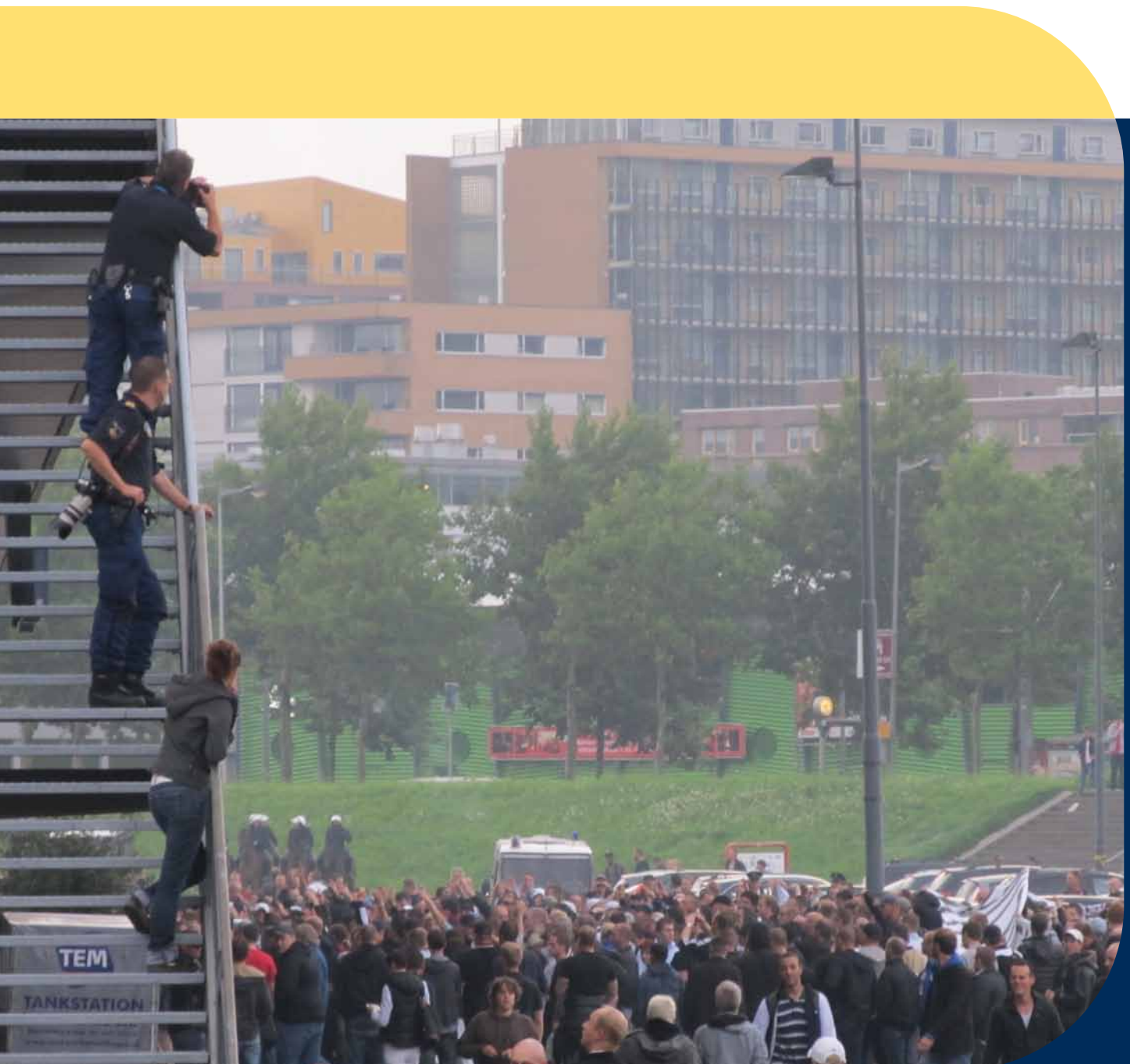

Gelukkig hebben we de foto's nog!

Hoe gaat de politie om met het fotograferen en het opslaan van (persoons)gegevens van voetbalsupporters? Een voorzet voor verstandig politietoezicht.

De burger heeft er recht op behoorlijk behandeld te worden door de overheid. En laten we duidelijk zijn: meestal gebeurt dat ook. Maar het lukt niet altijd. En dan is het goed dat iemand die zich benadeeld of onrechtvaardig behandeld voelt, voor bescherming terecht kan bij een onafhankelijk instituut. Dat instituut is de Nationale ombudsman.

De Nationale ombudsman levert een bijdrage aan het herstel van vertrouwen in de overheid. Hij doet dit door zijn kennis te delen met overheidsinstanties, onderzoek te starten of mensen te helpen bij onnodige bureaucratie. Een onderzoek van de Nationale ombudsman kan worden afgesloten met een rapport. Deze rapporten zijn openbaar en worden gepubliceerd op www.nationaleombudsman.nl

Een voorzet voor verstandig politietoezicht

"Gelukkig hebben we de foto's nog!"

Hoe gaat de politie om met het fotograferen en het opslaan van (persoons)gegevens van voetbalsupporters?

Onderzoeksteam

de heer mr. M.T. van Dijk
mevrouw mr. M.S. de Vries
mevrouw J.D. van Wijk
de heer mr. J.P. Matze
mevrouw mr. C.B. Lenssen

Ondersteuning

mevrouw bc. A.S. Broeshart

Datum: 2 september 2011

Rapportnummer: 2011/239

SAMENVATTING

De Nationale ombudsman kreeg bezoek van bezorgde voetbalsupporters uit het hele land, omdat zij vonden dat zij als goedwillende bezoekers van wedstrijden te veel belaagd werden door de politie. De politie controleert veel rond voetbalwedstrijden en legt supporters vast op foto en film, aldus de supporters. Tegelijkertijd gaven zij aan dat ze niets liever zagen dan dat de politie hard optreedt tegen probleemsupporters, die het voetbalplezier voor de grote groep welwillende supporters vaak verpest. “Wij moeten te veel lijden onder de kwaden”. De Nationale ombudsman is met zijn team gaan kijken bij wedstrijden en heeft met de politie en met deskundigen gesproken en informatie opgevraagd.

Op basis daarvan is de Nationale ombudsman ervan overtuigd dat de supporters niet zonder reden bij hem op bezoek kwamen. Op zich is het te begrijpen dat de politie mede met behulp van foto- en filmbeelden verstoring van de openbare orde en criminaliteit bestrijdt. Ook is het begrijpelijk dat de politie naast de harde kern, ook de daarom heen zwevende groep in de gaten houdt. De grenzen kunnen door het ruime criterium ‘daarom heen zwevende groep’ echter wel vaag worden. Bij het fotograferen en filmen moet wel duidelijk zijn welk doel daarmee gediend is. Ook mag de politie niet zomaar beeldmateriaal verzamelen, zeker niet wanneer foto’s samen met identiteitsbewijzen gemaakt worden van niet verdachte personen.

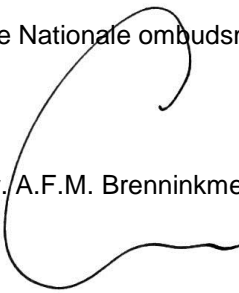
De Nationale ombudsman komt met een aantal concrete aandachtspunten:

- ☞ Supporters moeten voldoende geïnformeerd zijn over politimaatregelen, en over de mogelijkheden om duidelijkheid te verkrijgen over de informatie die de politie concreet over hen heeft.
- ☞ Het standaard fotograferen bij elke thuiswedstrijd van Feyenoord vraagt om heroverweging. Daarbij moet duidelijk worden welke criteria gelden voor de inzet van de foto- en filmteams.
- ☞ Opgeslagen persoonsgegevens en foto- en filmopnamen moeten na verloop van zo kort mogelijke tijd niet handmatig maar automatisch uit de systemen verwijderd worden.
- ☞ Het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme moet in overleg met de korpsen om het Voetbal Volg Systeem en Hooligans in Beeld beter te laten aansluiten bij de eisen van de dagelijkse praktijk en daarnaast zorg dragen voor het duidelijk informeren over de mogelijkheden van inzage in beide systemen.

De Nationale ombudsman zal het komende voetbalseizoen in de gaten houden hoe de politie omgaat met goedwillende supporters en zal eventueel naar aanleiding van signalen van supporters nader onderzoek doen.

De Nationale ombudsman,

dr. A.F.M. Brenninkmeijer

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	1
1.2 Aanpak van het onderzoek	2
1.3 Reikwijdte en doel van het onderzoek	3
2. DE ERVARING VAN DE SUPPORTER	5
3. CENTRAAL INFORMATIEPUNT VOETBALVANDALISME	
3.1 Voetbal Volg Systeem.....	7
3.2 Hooligans in Beeld	8
3.3 Bewaartermijnen gegevens	8
3.4 Rotterdam en Amsterdam.....	9
4. POLITIE ROTTERDAM RIJNMOND	11
4.1 Wanneer en waar worden er gegevens verzameld?	11
4.2 Preventieve aanpak.....	11
4.3 Met welk doel worden gegevens verzameld?	13
4.4 Informatieverstrekking?.....	14
4.5 Waar worden de gegevens bewaard?	15
4.6 Voetbal Volg Systeem en Hooligans in Beeld	15
5. POLITIE AMSTERDAM - AMSTELLAND	17
5.1 Wanneer en waar worden er gegevens verzameld?	17
5.2 Repressieve aanpak.....	17
5.3 Met welk doel worden gegevens verzameld?	18
5.4 Informatieverstrekking?.....	18
5.5 Waar worden de gegevens bewaard?	18
5.6 Voetbal volg systeem en hooligans in beeld.....	19
6. ANALYSE	
6.1 Inleiding.....	21
6.2 Sterke informatiepositie	22
6.3 Preventieve of repressieve aanpak	22
6.4 Waar ligt de grens?	23
6.5 Grens overschreden	25
6.6 Aandachtspunten	26
6.7 Monitor komend voetbalseizoen	26

1. INLEIDING

"Zoveel goeden lijden nu onder de kwaden, als het zo moet, dan is de lol eraf om nog naar een voetbalwedstrijd te gaan!"

1.1 AANLEIDING VOOR HET ONDERZOEK

In een gesprek met de Nationale ombudsman lieten vertegenwoordigers van verschillende supportersverenigingen weten dat zij zich ernstig zorgen maken over de steeds wisselende orde- en veiligheidsmaatregelen die de overheid rondom voetbalwedstrijden treft. De aanleiding om de vertegenwoordigers uit te nodigen voor een gesprek waren de verschillende klachten en signalen die de Nationale ombudsman hierover eerder van voetbalsupporters had ontvangen. Supporters willen graag als supporters behandeld worden en zij willen zich duidelijk onderscheiden van de beperkte groep 'harde kern supporters' (hooligans) die veelvuldig problemen veroorzaken bij voetbalwedstrijden. Supporters staan positief tegenover maatregelen om de harde kern die problemen veroorzaakt aan te pakken, maar vinden het niet terecht dat zij door deze maatregelen getroffen worden.

Net als de verplichte combiregeling en de verschillen in de lokale aanpak door de politie, maken supporters zich er zorgen over dat er door de politie veelvuldig foto's en videobeelden van voetbalsupporters rondom stadions worden gemaakt. Er bestaat bij de supporters veel onduidelijkheid waarom dit gebeurt en wat er met het foto- en filmmateriaal wordt gedaan. In welke informatiesystemen persoonsgegevens van supporters worden opgenomen en wat hier verder mee gebeurt, is een ander punt van zorg.

Omdat de klachten breed worden gedragen en vanwege het belang van het onderwerp is de Nationale ombudsman op 19 april 2011 een onderzoek uit eigen beweging gestart.

Voor het onderzoek is uitgegaan van de volgende vraagstelling:

De Nationale ombudsman stelt een onderzoek in naar de vraag wat er gebeurt met de foto's en videobeelden die rondom stadions worden gemaakt van supporters die een wedstrijd in het betaald voetbal bezoeken, alsmede naar de vraag in welk informatiesysteem van de politie (dan wel overheid) de persoonsgegevens van supporters/betrokkenen worden opgeslagen en met welk doel.

1.2 AANPAK VAN HET ONDERZOEK

Er is voor gekozen om de signalen van de supporters aan de hand van twee concrete gebeurtenissen te onderzoeken te weten het fotograferen van supporters en het opslaan van persoonsgegevens van een groep supporters.

Voor wat betreft het fotograferen van supporters is gekeken naar het politieoptreden rondom de wedstrijd Feyenoord - AZ op 2 april 2010. De beheerder van het regionale politiekorps Rotterdam-Rijnmond is in dat kader een aantal schriftelijke vragen gesteld. Lopende het onderzoek heeft de Nationale ombudsman aanvullende vragen gesteld over het fotograferen van supporters bij de wedstrijd Excelsior – FC Utrecht op 1 mei 2011. Ook is er een gesprek gevoerd met de verantwoordelijken binnen het korps op het gebied van voetbal, om een beeld te krijgen van de achtergrond van het fotograferen van supporters.

Waar het gaat om de vraag met welk doel en in welke politiesystemen persoonsgegevens van voetbal supporters worden opgeslagen, is nader ingezoomd op een incident op de vooravond van de wedstrijd Ajax – Feyenoord op 31 oktober 2009. De Nationale ombudsman borduurt in dit onderzoek voort op een eerder onderzoek naar bepaalde aspecten van het politieoptreden op de bewuste avond (zie ook rapport No 2011/112). Net als bij de politie Rotterdam, is ook de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland een aantal schriftelijke vragen gesteld. Ook is er een gesprek gevoerd met de verantwoordelijke binnen het korps op het gebied van voetbal.

Er is in Nederland een Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV), een politie instelling gericht op het uitwisselen van informatie over voetbal en veiligheid. Voor het onderzoek is het hoofd van het CIV gevraagd een toelichting te geven op de rol van het CIV bij het verwerken van gegevens van supporters die rondom voetbalwedstrijden door onder meer de politie worden verzameld. Daarnaast heeft er een gesprek plaatsgevonden tussen onderzoekers van de Nationale ombudsman en vertegenwoordigers van het CIV.

Ook is er een gesprek gevoerd met leden van het Auditteam Voetbal en Veiligheid. In opdracht van de Rijksoverheid voert dit onderzoeksteam met name onderzoeken uit naar de lokale aanpak van voetbalvandalisme. Op dit moment voert het auditteam zogenoemde nulmetingen uit in alle gemeenten waar betaald voetbal wordt gespeeld. Op basis van onderzoek geeft het auditteam concreet advies en aanbevelingen over de aanpak van voetbalgeweld door clubs, gemeente, politie en het Openbaar Ministerie. Het gesprek met het auditteam was gericht op het uitwisselen van ervaringen bij onderzoeken op het gebied van voetbal, openbare orde en veiligheid.

Om meer inzicht te krijgen in hoe supporters het maken van foto- en videobeelden rond voetbalwedstrijden ervaren, is supporters van verschillende clubs uit het betaald voetbal gevraagd om mee te werken aan een enquête. In de beschrijving van de bevindingen van het onderzoek zijn op diverse plekken citaten opgenomen uit de antwoorden die de Nationale ombudsman van de supporters ontving.

Tevens is door onderzoekers van de Nationale ombudsman rond en tijdens een aantal voetbalwedstrijden informatie verzameld over de wijze waarop met supporters omgegaan wordt.

1.3 REIKWIJDTE EN DOEL VAN HET ONDERZOEK

De reikwijdte van het onderzoek is vanwege de hanteerbaarheid ervan bewust beperkt gehouden. Er is bij twee grote politiekorpsen gekeken naar bepaalde maatregelen die zij treffen om de openbare orde en veiligheid rondom voetbalwedstrijden te beheersen. De vraag of de generieke maatregelen die de overheid treft een ieder raken, of juist gericht zijn op een bepaalde groep supporters is hierbij leidend geweest. Fotograferen van supporters en verwerken van persoonsgegevens springen dan vooral in het oog. Het onderzoek is daarmee niet uitputtend, maar bedoeld om in kaart te brengen wat de dagelijkse praktijk hiervan is.

De Nationale ombudsman heeft ervoor gekozen om de uitkomsten van het onderzoek in de vorm van een beschouwing te presenteren. Met deze beschouwing wil de Nationale ombudsman aan het begin van het nieuwe voetbalseizoen materiaal aanleveren voor de maatschappelijke discussie over de middelen en maatregelen die de overheid toepast voor het beheersen van de openbare orde en veiligheid rondom wedstrijden in het betaald voetbal. De Nationale ombudsman hoopt dat deze beschouwing daarnaast voor overheidsinstanties en supporters duidelijkheid biedt over wederzijdse standpunten en verwachtingen.

2. DE ERVARING VAN DE SUPPORTER

Ten behoeve van het onderzoek is er onder de supportersverenigingen van NAC, FC Utrecht, Feyenoord, Ajax, FC Groningen, AZ en Sparta enquêtes verspreid. Het doel daarvan was onder meer om van supporters informatie te verkrijgen of en zo ja, op welke wijze de politie supporters fotografeert dan wel filmt. De meeste reacties op de uitgezette enquêtes ontvingen wij van Feyenoordsupporters. De volgende citaten geven weer hoe een groot deel van de bevroegde supporters aankijkt tegen het fotograferen en filmen:

"...Het in mijn ogen doelloos fotograferen en filmen van supporters wekt bij mij irritatie op. Ik weet niet waarvoor de opnames bedoeld zijn en hoelang ze bewaard worden. Ik wens als een persoon benaderd te worden en niet als een potentiële crimineel..."

"...De laatste jaren wordt er steeds meer geoorloofd tegen voetbalsupporters ten koste van de privacy. Het lijkt wel of iedere supporter een potentiële hooligan is en dat je die dan (preventief) kan bestrijden met camera's. Bij mijn club NAC alleen al, zijn de afgelopen 3-4 jaar het aantal camera's verdubbeld...al weet ik niet of dat ook meer veiligheid met zich meebrengt..."

"...Het continu maken van foto- en video opnamen is een doorn in het oog van iedere supporter. Het vergroot indirect de aversie tegen de politie..."

Ook blijkt uit reacties van de Feyenoordsupporters dat zij zich ervan bewust zijn dat bij elke thuiswedstrijd en ook bij sommige uitwedstrijden foto- en videopnamen door de politie worden gemaakt. De Feyenoordsupporters gaven verder aan dat de politie Rotterdam-Rijnmond als vaste locaties voor het fotograferen Varkenoord, het terrein van SC Feyenoord (een ontmoetingsplek van supporters vóór de thuiswedstrijden, toevoeging NO), rond vak JJ bij het stadion gebruikt en bij het viaduct over het spoor.

"...Bij nagenoeg elke thuiswedstrijd worden er in de omgeving van het stadion en/of in het stadion foto- en videobeelden van mij gemaakt..."

De Feyenoordsupporters zagen ook op andere plekken foto/videoteams in actie.

"...op de dijk bij tramhalte 23 of lijn 29, voorplein bij Coentje..."

De supporters van Feyenoord verwezen naar de website www.lunaticnews.nl. Op deze website staan onder meer fotoverslagen van de wedstrijden van Feyenoord. Op basis van het fotomateriaal is te zien dat het videoteam van de politie Rotterdam-Rijnmond telkens vanaf Varkenoord/DHZ foto's maakt van de supporters die zich daar verzamelen, tot aan het moment dat zij het stadion in gaan. Ook blijkt uit het fotomateriaal dat de politie bij veel wedstrijden *in het stadion* vanuit diverse posities foto's maakt van deze supporters.

Op de vraag of de supporters een idee hadden wat volgens hen het doel was van de opnamen kwamen wisselende reacties. Een aantal supporters gaf aan dat het doel voor hen niet duidelijk was. Maar de meeste supporters gaven aan wel een idee te hebben waarvoor de opnamen worden gebruikt, namelijk dat het fotograferen en filmen een preventief doel heeft ten aanzien van het voorkomen van strafbare feiten. De deelnemers aan de enquête gaven echter unaniem aan nooit te worden geïnformeerd over het doel van de opnamen.

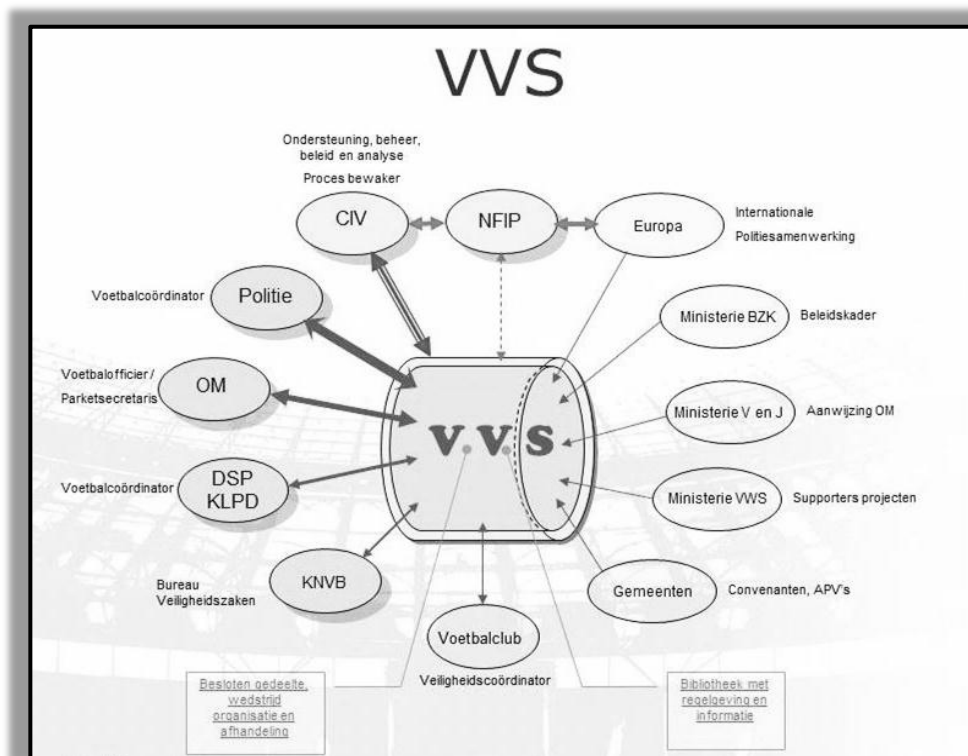
"...Ik ben nog nooit door iemand erop gewezen dat er foto/video-opnamen van mij gemaakt werden of zou worden gemaakt..."

Uit de reacties van supporters valt ten slotte af te leiden dat er vooral tijdens risicowedstrijden foto- en videoteams van de politie worden ingezet.

3. CENTRAAL INFORMATIEPUNT VOETBALVANDALISME

3.1 VOETBAL VOLG SYSTEEM

Het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) is onderdeel van de politie en is onder meer gericht op de uitwisseling van informatie over voetbal en veiligheid. Het CIV beheert en faciliteert het Voetbal Volgstelsel (VVS). VVS is een landelijk informatiesysteem waarbij de betrokken partijen zich verplicht hebben gegevens over de voetbalwedstrijden in te vullen. Schematisch ziet VVS er als volgt uit.

VVS bestaat uit twee delen. Er is een gedeelte met regelgeving en informatie. Deze gegevens zijn voor alle partijen te raadplegen. Daarnaast heeft VVS een afgeschermd gedeelte. In dit gedeelte worden door de betrokken partijen wedstrijd gerelateerde gegevens ingevuld. De voetbalcoördinator van de politie vult bijvoorbeeld in welke personen rondom een wedstrijd zijn aangehouden. Het Openbaar Ministerie vult vervolgens in een later stadium in of de zaak tegen een persoon is geseponeerd of dat de aangehouden persoon uiteindelijk door een rechter is veroordeeld of vrijgesproken. De KNVB kan in het systeem invullen welke personen een stadionverbod door de KNVB opgelegd hebben gekregen, en hetzelfde geldt voor de voetbalclubs. De betrokken partijen hebben beperkte autorisaties. Dit betekent dat de KNVB minder gegevens van personen kan raadplegen en zien dan bijvoorbeeld de politie.

Het doel van de verwerking van de gegevens is het handhaven van de openbare orde en het voorkomen en opsporen van strafbare feiten in het algemeen en bestrijding van voetbalvandalisme en voetbalcriminaliteit in het bijzonder.

In de regel is het de voetbalcoördinator van een politiekorps die de gegevens over een wedstrijd invult in het systeem. Dit betreffen sfeergegevens, maar dus ook gegevens van personen die bij een wedstrijd zijn aangehouden of een proces-verbaal hebben gekregen. Deze personen worden altijd gekoppeld aan een voetbalwedstrijd. Het is dus niet mogelijk om voetbalsupporters die een dag van te voren zijn aangehouden in VVS in te voeren. Het CIV controleert niet of een aanhouding resulteert in een veroordeling, vrijspraak of sepot. Dat moet het Openbaar Ministerie invullen in VVS en daar ligt dan ook de verantwoordelijkheid hiervoor.

Het CIV wordt soms door korpsen gevraagd of zij een analyse wil maken als er een belangrijke voetbalwedstrijd aankomt. Dit doet het CIV dan aan de hand van informatie uit VVS. Dit gaat altijd om sfeerbeelden, en nooit om personen.

3.2 HOOLIGANS IN BEELD

Binnen VVS draait het programma Hooligans in Beeld (HIB). Het verschil tussen VVS en HIB is dat VVS een wedstrijd gerelateerd informatiesysteem is en HIB een persoon gerelateerd systeem. In beide systemen kunnen overigens geen videobeelden worden opgenomen. De supporters die in HIB zijn opgenomen zijn supporters die systematisch door de politie worden gevolgd. In HIB zijn landelijk zo'n 350 personen opgenomen. Wie dit zijn wordt op lokaal niveau besloten, in onderling overleg tussen het Openbaar Ministerie, de politie en de voetbalclubs. Van deze personen zijn veel gegevens opgenomen en het is ook juist de bedoeling dat dit systeem steeds wordt aangevuld met bijvoorbeeld actuele foto's. Ook het vullen van het HIB-bestand gebeurt door de korpsen, maar de medewerkers van het CIV hebben hierin een ondersteunende rol.

3.3 BEWAARtermijnen GEGEVENS

Het CIV bewaakt de bewaartermijnen van de gegevens die in VVS en HIB staan. Dit gebeurt automatisch, dat wil zeggen dat het systeem een teken geeft als een persoon moet worden verwijderd. Een reden voor een verwijdering kan zijn dat de gegevens te oud zijn geworden, of dat het Openbaar Ministerie in VVS heeft ingevuld dat een aangehouden persoon is vrijgesproken. De verwijdering op zichzelf gebeurt handmatig door medewerkers van het CIV. Verwijderde gegevens worden ook vernietigd. Het CIV hanteert daarnaast een privacyreglement. Het huidige reglement is nog gestoeld op de Wet politieregisters. Per 1 januari 2008 is de Wet politiegegevens in werking getreden. Er wordt gewerkt aan een update van het reglement.

Voor zover bekend, zijn er nog nooit verzoeken tot inzage in gegevens of verwijdering van gegevens geweest van supporters. Het CIV informeert personen niet als zij in VVS of HIB staan. Volgens het CIV ligt die verantwoordelijkheid bij de korpsen.

3.4 ROTTERDAM EN AMSTERDAM

Ten aanzien van het fotograferen van de supporters, zoals gebeurd op 2 april 2011 in Rotterdam, liet het CIV weten dat het niet mogelijk is om losse foto's zonder gegevens in VVS op te nemen. Zoals eerder vermeld is het niet mogelijk om incidenten die aan een vooravond van een wedstrijd hebben plaatsgevonden te koppelen aan de wedstrijd van de dag erna. Concreet betekent dit dat de aanhoudingen die in Alcatraz te Amsterdam hebben plaatsgevonden niet verwerkt kunnen worden in VVS.

4. POLITIE ROTTERDAM-RIJNMOND

Uit de gesprekken met de vertegenwoordigers van de politie Rotterdam-Rijnmond, de antwoorden van de korpsbeheerder op vragen van de Nationale ombudsman en de ervaringen van supporters is het volgende beeld ontstaan:

4.1 WANNEER EN WAAR WORDEN ER GEGEVENS VERZAMELD?

Op 2 april 2011 maakte de politie Rotterdam-Rijnmond foto's van een grote groep supporters, waaronder zich twee medewerkers van de Nationale ombudsman bevonden, die vlak voor het begin van de wedstrijd Feyenoord-AZ van Varkenoord naar het stadion liepen. De politieambtenaren waren in uniform gekleed en maakten er geen geheim van dat zij foto's van mensen en de groep aan het nemen waren.

De politie Rotterdam-Rijnmond liet weten dat zij op grond van artikel 2 van de Politiewet 1993 bij iedere thuiswedstrijd van Feyenoord opnamen van supporters maakt, dus ook op de bewuste dag dat Feyenoord tegen AZ speelde. De politie gaf aan dat slechts op een beperkt aantal strategische plaatsen opnamen worden gemaakt. Dat zijn hoofdzakelijk de plaatsen waarvan bekend is dat daar potentiële ordeverstoorders en de groep die daar omheen hangt samenkomen. Daarbij kan onder andere worden gedacht aan Varkenoord en DHZ, aldus de politie. Soms worden er ook opnamen gemaakt in het centrum van Rotterdam bij cafés, die bekend staan als verzamelplek voor potentiële probleemsupporters. Een supporter noemde de volgende plaatsen:

"... in het centrum tijdens wedstrijddagen bij horecagelegenheden op de Oude Binnenweg, Oude Haven, Oostzeedijk..."

De politie gaf verder aan ook wel eens opnamen te maken van voetbalsupporters (van bezoekende clubs) bij thuiswedstrijden van Excelsior, zoals op 1 mei 2011, toen Excelsior tegen FC Utrecht speelde. De reden hiervoor is dat steeds meer supporters van Feyenoord wedstrijden van Excelsior bezoeken en het risico op verstoringen van de openbare orde daarmee groter is.

De politie Rotterdam-Rijnmond laat verder weten dat er aan het begin van het seizoen een risicocategorisatie plaatsvindt. A is laag, dan volgt B en C is hoog. Hoe hoger het risico, des te meer videoteams er worden ingezet. In het geval van Feyenoord wordt er altijd een videoteam ingezet, bij Excelsior gebeurt dit niet standaard. De politie gaf aan dat doorgaans maar één videoteam wordt ingezet bij Feyenoord. Indien de supporters van de bezoekende club ook een risico vormen voor de openbare orde, dan worden zij ook - als groep - gefotografeerd.

4.2 PREVENTIEVE AANPAK

De politie Rotterdam–Rijnmond gaf aan dat zij niet geïnteresseerd is in de doorsnee supporter die een wedstrijd van Feyenoord bezoekt. De politie is geïnteresseerd in de potentiële ordeverstoorers die voor overlast zorgen en de schil van personen die hier omheen hangt. De politie geeft dan ook aan dat supporters die een wedstrijd bezoeken niet moeten lijden onder maatregelen die worden genomen vanwege een relatief kleine groep probleemsupporters.

De politie heeft naar eigen zeggen een goed beeld van de potentiële ordeverstoorers, maar moet daarnaast up-to-date blijven als het gaat om de buitenring van mensen om deze groep heen. De samenstelling van groepen in deze buitenring wisselt regelmatig. Deze nieuwe leden wil de politie continu in beeld hebben. Het fotograferen van supporters is volgens de politie juist gericht op een groep die om bijzondere aandacht vraagt.

De politie Rotterdam-Rijnmond heeft er voor gekozen om deze opnamen te laten maken door als zodanig duidelijk herkenbare politieambtenaren. Zij maken de opnamen terwijl zij goed zichtbaar zijn voor de personen waarvan de opnamen worden gemaakt. Dit heeft volgens het korps een preventieve werking. Potentiële ordeverstoorers worden hiermee uit de anonimiteit gehaald en ze weten zo dat ze in de gaten worden gehouden en op beeld vast liggen.

Bron: www.lunaticnews.nl

De kans dat er dan ook opnamen van personen worden gemaakt die niets met eerdere ongeregeldeheden te maken hebben gehad en die niet op de verzamellocaties komen, is volgens de politie Rotterdam-Rijnmond beperkt.

Vaak worden de opnamen van groepen personen gemaakt. In enkele gevallen worden er ook opnamen gemaakt van individuele personen, waarbij deze personen hun identiteitsbewijs zichtbaar naast hun hoofd moeten houden. Dat heeft vaak te maken met het eerder vertoonde gedrag en de dreiging die daarvan uit kan gaan. Dit kunnen dus ook personen betreffen die niet als verdachte zijn aangemerkt. De politie Rotterdam-Rijnmond heeft hier nog aan toegevoegd dat personen die worden verdacht van het overtreden van een stadionverbod ook wel met zijn of haar identiteitsbewijs naast hun hoofd worden gefotografeerd. Bij de wedstrijd Excelsior – FC Utrecht is om die reden van een aantal supporters een foto gemaakt.

Bij de politie Rotterdam-Rijnmond draait sinds enige tijd het project Hand-in-Hand. Jonge potentiële ordeverstoorders worden in dat project door diverse instanties intensief begeleid en in de gaten gehouden om te voorkomen dat iemand in de ogen van de politie (verder) afglijdt.

4.3 MET WELK DOEL WORDEN GEGEVENS VERZAMELD?

Voor een aantal supporters is het doel van het maken van foto- en video opnamen niet duidelijk. Zij gaven onder meer het volgende aan:

"...werkelijk geen flauw idee, aangezien er totaal geen aanleiding was om mij op film/foto te zetten..."

Een ander supporter:

"...Dat is mij al jaren onduidelijk. Zeker in een stadion waar het al vol hangt met veiligheidscamera's..."

De meeste supporters gaven aan wel een idee te hebben waarvoor de opnamen worden gebruikt:

"... voor het opsporen van hooligans, supporters met een stadionverbod en het preventief opsporen en signaleren..."

"...het doel was volgens mij om in beeld te brengen wie er bij de wedstrijd aanwezig zouden zijn en mochten zich er ongeregelheden voordoen, dan zou men wellicht deze foto's en/of filmopnamen kunnen gebruiken..."

De politie bevestigt het beeld dat deze supporters hebben van de reden van fotograferen. Het doel van het fotograferen van voetbalsupporters is allereerst om hen te laten weten dat ze gezien zijn. Er gaat een preventieve werking vanuit als de politie in uniform, duidelijk zichtbaar foto's maakt van geselecteerde groepen supporters. Dit met het idee van: 'let op, we hebben je gezien'. Daarnaast wordt de supporters gefilmd om later, indien er sprake is geweest van strafbare feiten, de juiste verdachten bij het feit te brengen. Ook wordt via de opnamen getracht de supporters met stadionverboden te herkennen en te identificeren. Tevens worden de opnamen gebruikt om achteraf te kunnen dienen als informatie bij evaluatiedoelinden van politieopstellingen en supportersstromen. Tot slot worden de beelden gebruikt om zicht te krijgen op potentiële ordeverstoorders en de groep eromheen: wie gaat met wie om en wanneer? De politie stelt dat deze informatie van groot belang is. De politie Rotterdam-Rijnmond kiest er ook voor om veel te investeren in de relatie met (vertegenwoordigers van) de harde kern. De voetbaleenheid van de politie kent alle leden van de harde kern en weet wie de aanspreekpunten zijn. Dit heeft tot gevolg dat de juiste mensen aangesproken kunnen worden om zo (dreigende) orde verstoringen te voorkomen. Vertrouwen winnen en relaties opbouwen met de supporters zijn speerpunten van de voetbaleenheid. Een actuele en goede informatiepositie is van groot belang om de problemen te blijven voorkomen.

4.4 INFORMATIEVERSTREKKING?

Hoewel de politie Rotterdam-Rijnmond duidelijk herkenbaar voor de supporters opnamen van hen maakt, is het opvallend dat de supporters aangeven nooit te worden geïnformeerd over het doel van de opnamen. Zelfs niet indien daar om wordt gevraagd:

"...Nee, nooit. Als je vraagt waarom de foto's worden gemaakt, krijg je als antwoord dat je moet doorlopen..."

Een van de supporters beschreef zijn pogingen om inzage te krijgen in de opnamen die door de politie van hem zijn gemaakt:

"... Enkele maanden geleden heb ik geprobeerd inzage te krijgen in de informatie (foto- en video-opnamen) die de politie van mij maakt. Dit heb ik geprobeerd door middel van uitoefening van het inzagerecht aan de hand van voorbeeldbrieven op de website van het CBP. Rotterdam-Rijnmond, waar ik het verzoek had ingediend, weigerde en verwees mij naar het politiekorps waar ik woonachtig ben. Aan het politiekorps uit mijn regio heb ik middels brieven en e-mailberichten gevraagd hoe de informatie die Rotterdam-Rijnmond over mij bewaard (al dan niet voor korte termijn) kan opvragen. Daar heb ik helaas geen afdoende antwoord op gekregen en heb ik uiteindelijk besloten mijn zoektocht te staken..."

De politie gaf aan dat zij niet actief informatie verstrekt aan supporters over de reden van het fotograferen en wat er verder met het materiaal gebeurt. De politie heeft aangegeven dat zij willen bekijken of het mogelijk is om borden op te hangen, waarop staat dat daar de mogelijkheid wordt gelopen om te worden gefilmd of gefotografeerd.

4.5 WAAR WORDEN DE GEGEVENS BEWAARD?

De gemaakte foto's worden opgeslagen op een computer van de voetbaleenheid. Deze foto's worden na ongeveer 28 dagen verwijderd. Dat gebeurt nu nog handmatig, maar het is de bedoeling dat dit in de toekomst automatisch gaat gebeuren. Indien er binnen die 28 dagen aangifte wordt gedaan van een strafbaar feit dat samenhangt met de voetbalwedstrijd dan worden de foto's die daar betrekking op hebben - mits deze voorhanden zijn - niet vernietigd, maar aan het strafdossier gevoegd.

Ook indien rond een voetbalwedstrijd aanhoudingen worden verricht, dan zullen de opnamen, waarop de aangehouden personen zijn te zien, niet worden vernietigd. Is er geen aangifte van een strafbaar feit gedaan en is er niemand aangehouden dan zullen de foto's na 28 dagen worden gewist. Er bestaat hier één uitzondering op en die houdt verband met een eigen systeem van de politie. In dat systeem staan probleemsupporters geregistreerd met onder meer enkele foto's. Indien de foto's niet meer gelijkend zijn, dan zal een nieuwe foto worden toegevoegd.

Ook over de opslag van de opnamen bestaat bij supporters veel onduidelijkheid:

"...Ik hoop dat er snel een einde komt aan deze manier van "supporter pesten", want zo komt het op mij over. Er zijn wedstrijden dat ik al drie keer op de foto gezet ben voordat ik het stadion überhaupt ben ingegaan. Ik voel mij aangetast in mijn privacy en kan nergens informatie vinden over het nut, het gebruik en de eventuele opslag van de gemaakte foto's..."

"... Het is allemaal uiterst publieksonvriendelijk en alles valt blijkbaar onder "preventieve maatregelen". Men zegt dat het materiaal slechts door speciaal bevoegde politiemensen toegankelijk is en dat het materiaal na twee maanden wordt vernietigd. Het bewijs hiervoor zal echter nooit worden geleverd..."

4.6 VOETBAL VOLG SYSTEEM EN HOOLIGANS IN BEELD

De politie Rotterdam-Rijnmond is van mening dat het Voetbal Volg Systeem en de daaronder hangende module Hooligans in Beeld van het CIV niet geheel voldoet aan de eisen die de voetbaleenheid van de politie Rotterdam-Rijnmond stelt aan de informatieverwerking over mogelijke probleemsupporters. Daarom heeft de voetbaleenheid ervoor gekozen een eigen systeem op te zetten, zoals hierboven beschreven. Daarnaast heeft de politie op persoonsniveau mappen met foto's en

informatie over potentiële ordeverstoorers. Het gaat op dit moment om bijna 250 personen die bijzondere aandacht vragen. Er is een koppeling met (mutaties uit) BVH. Alleen de voetbaleenheid en een beperkt aantal medewerkers van de Regionale

Informatieorganisatie hebben toegang tot deze informatie. VVS wordt bijvoorbeeld wel gebruikt door de operationele diensten voor het controleren van stadionverboden. De politie Rotterdam-Rijnmond liet nog weten dat het CIV op dit moment bezig is om het VVS verder te ontwikkelen, waar de vereisten van de afzonderlijke korpsen in zijn meegenomen.

5. POLITIE AMSTERDAM - AMSTELLAND

Uit een gesprek met vertegenwoordigers van de politie Amsterdam-Amstelland en de antwoorden van de korpsbeheerder op de vragen van de Nationale ombudsman is het volgende beeld ontstaan:

5.1 WANNEER EN WAAR WORDEN ER GEGEVENS VERZAMELD?

Op 31 oktober 2009 werden door politieambtenaren van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland van alle aanwezigen in een café te Amsterdam de persoonsgegevens genoteerd en als betrokkene in een informatiesysteem van de politie onder de projectcode "voetbal" opgeslagen (rapport 2011/112). In dat rapport concludeerde de Nationale ombudsman dat er geen wettelijke grondslag was om de aanwezige groep personen vanwege mogelijke openbare ordeverstoringen te fouilleren op grond van de Wet wapens en munitie. Daarnaast had de politie op grond van de Wet op de Identificatieplicht volgens de Nationale ombudsman niet de bevoegdheid om de aanwezige personen om hun identificatie te vragen, enkel omdat dit redelijkerwijs noodzakelijk zou zijn. De Nationale ombudsman deed de korpsbeheerder de aanbeveling alle opgenomen persoonsgegevens van de betrokkenen uit de politiestructuren te verwijderen.

5.2 REPRESSIEVE AANPAK

Ook de politie Amsterdam-Amstelland geeft aan dat zij niet geïnteresseerd zijn in de doorsnee supporters, maar slechts in de groep die voor overlast zorgt. Ajax Amsterdam heeft een paar honderd harde kern leden. Daaromheen hangt een grotere groep en daaromheen zit weer een schil. In het totaal gaat het om ongeveer duizend personen. Afgezet tegen het aantal Ajaxsupporters is dit een relatief kleine groep. Deze kleine groep zorgt echter voor veel overlast.

De politie Amsterdam-Amstelland kiest bewust voor een repressieve aanpak op individueel niveau. Dit betekent dat vooral die personen in beeld komen bij de politie Amsterdam-Amstelland die zich strafbaar gedragen. Als voorbeeld noemt de politie dat er op het moment van het gesprek met de Nationale ombudsman nog drie leden van de harde kern in voorarrest zitten voor handel in verdovende middelen. Volgens de politie is dit een aanpak die afschrikwekkend werkt. Individuele overlastgevers uit de anonimiteit van de groep halen en deze vervolgens strafrechtelijk aanpakken. De politie geeft nog wel aan dat ook supporters een eigen verantwoordelijkheid hebben als het aankomt op hoe zij zich gedragen rondom het voetbal. Als een supporter een keuze maakt om zich tussen de harde kern supporters te begeven, dan bestaat de kans dat hij te maken krijgt met de politie.

De Nationale ombudsman heeft de politie Amsterdam-Amstelland ook gevraagd naar de praktijk van het fotograferen dan wel filmen van voetbalsupporters.

Ook de politie Amsterdam-Amstelland heeft een videoteam. Het videoteam richt zich enkel op strafbare feiten. Elke aanhoudingseenheid van de politie Amsterdam-Amstelland beschikt over de mogelijkheid om strafbaar gedrag op foto of film vast te leggen. Als een supporter zich niet strafbaar gedraagt, is de kans klein dat hij of zij wordt gefilmd of gefotografeerd. De politie gaf aan dat willekeurig filmen volgens hen geen zin heeft. Het kost veel teveel tijd om al dat verkregen materiaal te bekijken. Het videoteam wordt ook niet preventief ingezet. Amsterdam beschikt niet over een verplaatsbare videowagen. Bij voetbalwedstrijden met een verhoogd risico kan de politie Amsterdam-Amstelland beschikken over een videowagen van een ander korps. Deze is verplaatsbaar en voor iedereen zichtbaar. Daar gaat een preventieve werking van uit.

5.3 MET WELK DOEL WORDEN GEGEVENS VERZAMELD?

Om het vaak strafbare gedrag van individuen in de harde kern en de randgroepen effectief te kunnen beteugelen, is een sterke informatiepositie essentieel, aldus de politie Amsterdam-Amstelland. Het beleid is erop gericht de informatie up-to-date te houden en hierin continu te investeren. De politie Amsterdam-Amstelland heeft een aantal politiemensen permanent belast met voetbal en alles wat daarbij komt kijken. De leden van deze eenheid kennen alle harde kernsupporters.

De politie Amsterdam-Amstelland gaf aan dat de persoonsgegevens op 31 oktober 2009 (rapport 2011/112) zijn genoteerd in verband met het staande houden van aanwezige supporters en het onderzoek, alsmede om de identiteit van de aangetroffen personen / supporters vast te stellen.

De enkele aanwezigheid van een grote groep supporters op zichzelf is onvoldoende aanleiding om in te grijpen, aldus de politie. De politie grijpt alleen in als de informatie daar aanleiding toe geeft in samenhang met ervaringen uit het verleden, zoals bij de supporters in café Alcatraz. De politie voegde hier aan toe dat in dit geval er ook sprake was van directe dreiging dat twee supportersgroepen elkaar zouden treffen.

5.4 INFORMATIEVERSTREKKING?

Volgens de politie Amsterdam-Amstelland komt het met enige regelmaat voor dat personen de privacyfunctionaris van de politie vragen om inzage van hun gegevens in de politiestructuren. Niet duidelijk is of en zo ja, hoeveel gevallen voetbalgerelateerd zijn. De politie Amsterdam-Amstelland ziet geen reden om supporters van wie gegevens zijn opgenomen actief op de mogelijkheid van inzage en eventuele correctie te wijzen.

5.5 WAAR WORDEN DE GEGEVENS BEWAARD?

De gegevens over de inval in café Alcatraz zijn voor de duur van vijf jaar opgeslagen in de Basis Voorziening Handhaving (BVH), het landelijke bedrijfsprocessensysteem van de politie. Er zijn geen gegevens uitgewisseld met andere instanties of andere informatiesystemen. Voor zover bekend is niet naar mobiele telefoonnummers van de aanwezigen gevraagd en zijn die gegevens dus ook niet vastgelegd.

De zaken worden in BVH opgeslagen onder de code "voetbal" omdat de zaken dan later gemakkelijker zijn terug te vinden. In het algemeen geldt dat zodra iemand zich misdraagt rondom een voetbalwedstrijd zijn gegevens in BVH onder deze code worden

opgeslagen. Zodra het gaat om strafbare feiten worden de gegevens in VVS opgeslagen. De Amsterdamse politie lichtte nog toe dat het vaker gebeurt dat een bepaald type zaken onder een afzonderlijke code wordt opgeslagen, zodat die zaken teruggevonden kunnen worden mocht dat nodig zijn. Hierbij valt bijvoorbeeld ook te denken aan zedenzaken of zaken waarbij huiselijk geweld aan de orde is.

De Nationale ombudsman heeft ten behoeve van het onderzoek persoonsgegevens gekregen van twee personen die aanwezig waren in café Alcatraz ten tijde van de inval. Van beide personen waren persoonsgegevens genoteerd en opgenomen in de politiesystemen. De Nationale ombudsman heeft inzage gekregen in VVS bij het CIV, en heeft daar gekeken of deze twee personen naar aanleiding van dit incident voorkwamen in VVS.

De eerste persoon was niet aangehouden in café Alcatraz. Uit VVS blijkt dat deze persoon niet voor deze gebeurtenis voorkomt in VVS.

De tweede persoon was wel aangehouden in café Alcatraz, omdat hij zich niet kon identificeren. Uit het onderzoek blijkt dat deze persoon eveneens niet voorkomt voor dit incident.

5.6 VOETBAL VOLG SYSTEEM EN HOOLIGANS IN BEELD

De politie Amsterdam heeft aangegeven dat de module Hooligans in Beeld, HIB, onvoldoende voor hen werkt. HIB werkt volgens de politie Amsterdam-Amstelland pas als de betreffende persoon daadwerkelijk kan worden gevolgd en aangesproken. Dit gaat in veel gevallen niet op, omdat veel Ajax supporters buiten de politieregio wonen. De politie Amsterdam-Amstelland richt zich vooral op harde kern supporters die in en rond Amsterdam problemen veroorzaken.

6. ANALYSE

6.1 INLEIDING

De vraag die centraal staat in het onderzoek is of de maatregelen die de politie Rotterdam-Rijnmond en Amsterdam-Amstelland nemen in het kader van het beheersen van de openbare orde en veiligheid rondom voetbalwedstrijden elke supporter raken, of dat voldoende onderscheid wordt gemaakt al naar gelang de persoon die het betreft. Op grond van de bevindingen is het de Nationale ombudsman duidelijk geworden dat het niet zo is dat alle supporters worden geraakt dan wel last hebben van de maatregelen. Het merendeel van de bezoekers van een voetbalwedstrijd wordt niet geraakt door de onderzochte maatregelen die de politie treft. Beide korpsen hebben aangegeven dat zij gefocust zijn op probleemsupporters en de daarom heen zwevende groep. De korpsen hebben aangegeven dat de groep personen die bijzondere aandacht van de korpsen krijgt, uit ongeveer 500 tot 1000 personen bestaat. Zij zijn enkel in deze groep geïnteresseerd.

De reden om in het bijzonder deze groep supporters scherp in de gaten te houden, is voor beide korpsen gelijk. Deze relatief kleine groep supporters zorgt voor veel overlast en is niet zelden betrokken bij het verstoren van de openbare orde en het plegen van strafbare feiten. Om die overlast te bestrijden, moet de veroorzakers worden aanpakt.

De benadering van beide korpsen sluit aan bij de uitgangspunten van het nieuwe beleidskader Voetbal en Veiligheid van de minister van Veiligheid en Justitie. Daarin laat de minister weten meer onderscheid te willen maken met de maatregelen om de openbare orde en veiligheid rondom voetbalwedstrijden te beheersen. Voetbal moet volgens de minister voor iedereen een plezierig spel zijn, dat niet moet worden verpest door een kleine groep overlastgevers. De maatregelen die worden getroffen, moeten dan ook op hen gericht zijn en niet onnodig op de overige supporters. De nieuwe Wet maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast, die de officier van justitie en de burgemeester (meer) bevoegdheden geeft bij de aanpak van individuele overlastgevers bij onder meer voetbalwedstrijden past in die lijn.

De Nationale ombudsman vindt het niet ter discussie staan dat de politiekorpsen de groep die voor overlast zorgt in de gaten houdt en daartoe naar bepaalde middelen grijpt om inzicht in deze groep te krijgen, de groep te beheersen of aan te pakken. De samenleving en de andere bezoekers van een voetbalwedstrijd verwachten dit ook van de overheid. Het hebben van bijzondere aandacht voor deze groep valt dan ook te rechtvaardigen. De Nationale ombudsman verwijst in dit verband ook naar het door het Auditteam Voetbal en Veiligheid opgemaakte nulmeting bij Feyenoord, waarin onder meer naar voren komt dat Feyenoord een grote en trouwe aanhang heeft, maar ook een zeer explosieve harde kern. Deze risicosupporters maken zich schuldig aan diverse delicten, vaak in combinatie met alcohol- en drugsgebruik. Het gaat om incidenten zowel binnen als buiten het stadion en niet alleen tijdens, maar ook buiten de wedstrijddag. De vraag die echter naar voren komt is hoever de politie kan gaan met de maatregelen die

zij neemt. In het bijzonder rijst deze vraag ten aanzien van de groep die zich om de harde kern heen beweegt. Zijn in de praktijk de grenzen tussen het 'gewoon supporter zijn' en 'het behoren tot de groep die rond de harde kern zweeft' voldoende getrokken? Er zitten daar immers ook personen tussen die zich wellicht niet schuldig maken aan het plegen van strafbare feiten of het veroorzaken van overlast. Zij krijgen echter wel te maken met de maatregelen. De Nationale ombudsman zal hier nader op in gaan.

6.2 STERKE INFORMATIEPOSITIE

Om de groep overlast gevende supporters aan te kunnen pakken, heeft de politie wat zijn noemen 'een sterke informatiepositie' nodig. Het gaat dan om het beschikken over veel relevante informatie. Alle leden van de harde kern zijn bij de korpsen bekend. Maar de samenstelling van de harde kern verandert met regelmaat en trekt zoals gezegd daarom heen een bepaalde groep supporters aan. Beide korpsen steken veel energie in het up-to-date houden van hun informatie over supporters die daar volgens de politie om vragen. De module Hooligans in Beeld van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme kan daarbij behulpzaam zijn. Daarnaast heeft de politie Rotterdam-Rijnmond een eigen database met gegevens van harde kern supporters en verzamelt de politie Amsterdam-Amstelland ook gegevens van supporters onder de code voetbal in het bedrijfsprocessen systeem.

6.3 PREVENTIEVE OF REPRESSIEVE AANPAK

Als de Nationale ombudsman inzoomt op de werkwijze van beide korpsen bij de benadering van deze groep supporters, dan valt wat betreft de onderzochte maatregelen op dat er een verschil is in benadering. De politie Rotterdam-Rijnmond kiest voor een preventieve aanpak, terwijl de politie Amsterdam-Amstelland bewust de keuze maakt voor een meer repressieve aanpak van problemen met supporters.

De politie Rotterdam-Rijnmond heeft aangegeven dat de preventieve maatregel van het maken van opnamen zeer goed voor hen werkt. Daarnaast blijken de opname achteraf van nut te kunnen zijn bij het opsporen van strafbare feiten, het herkennen van personen met een stadionverbod en het in kaart brengen van de samenstelling van supportersgroepen. Bij elke thuiswedstrijd van Feyenoord, en in enkele gevallen ook wanneer Excelsior thuis speelt, maakt de politie Rotterdam-Rijnmond op strategische plekken in en rond de stadions, maar ook op plekken in de stad waar zich ongeregelde heden voordoen met betrekking tot voetbal, voor iedereen zichtbaar en in uniform foto's van (groepen)supporters.

De gemaakte beelden worden opgeslagen in de systemen van de voetbaleenheid van de politie. De beelden worden 28 dagen bewaard en daarna verwijderd, als ze niet nodig zijn voor de opsporing. Ook met het sociale-preventieve supportersproject Hand-in-Hand anticipeert de politie Rotterdam-Rijnmond op problemen met supporters.

Zoals gezegd lijkt de aanpak van de politie Amsterdam-Amstelland repressief. Het is meer gericht op aanpak van supporters die daadwerkelijk strafbare feiten hebben gepleegd of aan het plegen zijn. Van hen worden foto- of filmopnamen gemaakt door aanhoudingseenheden. Van de aanwezigen bij café Alcatraz zijn alle persoonsgegevens

genoteerd en in het bedrijfsprocessen systeem van de politie verwerkt. Dit om inzicht te krijgen in de groep. De politie Amsterdam-Amstelland heeft volgens de Nationale ombudsman echter onvoldoende duidelijk gemaakt waarom ook gegevens van deze niet als verdachte aan te merken personen in de politiestructuren worden opgenomen. Ondanks meerdere pogingen van de Nationale ombudsman om een meer concreet antwoord te krijgen op deze vraag blijft het antwoord van de politie te vaag. Dit vindt hij zorgwekkend.

6.4 WAAR LIGT DE GRENS?

Zoals eerder opgemerkt, staat het voor de Nationale ombudsman niet ter discussie dat zowel de politie Rotterdam-Rijnmond als de politie Amsterdam-Amstelland noodzakelijke maatregelen moet nemen om overlast door bepaalde supporters rondom voetbalwedstrijden te voorkomen. Dat het beschikken over voldoende informatie daarbij essentieel is, acht de Nationale ombudsman volkomen begrijpelijk. De Nationale ombudsman vindt dat een supporter die een voetbalwedstrijd bezoekt ook een eigen verantwoordelijkheid heeft als het aankomt op de vraag met wie hij omgaat en waar hij zich ophoudt. Als een supporter ervoor kiest zich te begeven in een kring van supporters die bekend zijn met ordeverstoringen, dan is het niet vreemd dat de hij op een zeker moment ook bij de politie in beeld komt. Toch signaleert de Nationale ombudsman dat met de maatregelen die beide korpsen nemen zij wel de grenzen van het toelaatbare opzoeken. Het met verstrekende maatregelen beheersen van de openbare orde en het onvoldoende gericht verzamelen van informatie kan op gespannen voet komen te staan met de privacy van de individuele supporter. De Nationale ombudsman is hierbij een aantal dingen opgevallen.

Noodzaak

Bij een preventieve aanpak is het natuurlijk moeilijk te meten wat het effect is. Het valt immers niet te voorspellen wat er was gebeurd als er geen preventieve maatregel was ingezet. De Nationale ombudsman is zich ervan bewust dat de inzet van preventieve maatregelen door de politie Rotterdam-Rijnmond mede is ingegeven door de incidenten in het verleden. Toch is het goed om stil te staan bij de noodzaak van het maken van foto- en filmopnamen bij *iedere* thuiswedstrijd van Feyenoord. Niet elke (thuis)wedstrijd is immers een risicowedstrijd en uit het onderzoek is naar voren gekomen dat het leeuwendeel van de gemaakte opnamen later nooit wordt bekeken. Dat heeft niet alleen ermee te maken dat er geen mensen beschikbaar zijn om al dat kijkwerk te verrichten. Ook moet geconstateerd worden dat er vrijwel nooit een reden is om het materiaal later nog te bekijken. Het lijkt er sterk op dat de politie met het in zo ruime mate fotograferen zijn doel voorbij schiet. Vooral als dit irritatie oproept bij goedwillende supporters en daarmee escalatie in de hand kan werken.

Kader voor het maken van opnamen

Het is de Nationale ombudsman ook opgevallen dat voor het maken van de foto- en filmopnamen geen duidelijk omschreven criteria bestaan, laat staan een doordacht beleid. Daardoor lijkt de toepassing van foto- en filmopnamen onuitputtelijk. De indruk ontstaat dat het maken van foto- en filmopnamen standaard wordt ingezet. Een kritische overdenking van de vraag wat een dergelijke inzet van middelen vraagt, afgezet tegen wat het oplevert en welke ergernis en overlast het veroorzaakt blijft hierdoor naar het oordeel van de Nationale ombudsman achterwege. Dat geeft de Nationale ombudsman te denken.

Verwijderen van opnamen

Ook plaatst de Nationale ombudsman vraagtekens bij het gegeven dat het opgeslagen foto- en filmmateriaal na 28 dagen handmatig door de politie Rotterdam-Rijnmond dient te worden verwijderd. De garantie dat dit ook daadwerkelijk gebeurt, vindt de Nationale ombudsman te beperkt. Een betere waarborg voor het verwijderen van het materiaal kan gegeven worden door een systeem te ontwikkelen waarin dit automatisch na een aantal dagen gebeurt. De politie Rotterdam-Rijnmond heeft aangegeven dat zij hier mee bezig is.

Informatieverstrekking

Daarnaast constateert de Nationale ombudsman dat zowel bij de politie Rotterdam-Rijnmond als bij de politie Amsterdam-Amstelland de informatieverstrekking aan de groep supporters over de tegen hen ingezette maatregelen onvoldoende is. Het duidelijk zichtbaar filmen of fotograferen van personen, dan wel het noteren van de persoonsgegevens van iedereen die zich in een café bevindt, roept naar het oordeel van de Nationale ombudsman terecht vragen op bij de bewuste groep supporters. Een supporter die met maatregelen geconfronteerd wordt, heeft recht op adequate informatie over de soort maatregelen die de politie treft en de redenen waarom. Zowel bij Rotterdam-Rijnmond als bij de politie Amsterdam-Amstelland is de Nationale ombudsman van oordeel dat dit aspect onvoldoende aandacht krijgt. De Nationale ombudsman kan zich voorstellen dat bij een preventieve actie als het nemen van foto's er borden met informatie hierover worden geplaatst op de specifieke locaties, of dat op andere wijze algemene informatie wordt gegeven. Daarnaast is het goed om de betrokken groep te laten weten op welke manier zij, mochten zij die wens hebben, inzage kunnen krijgen in hun gegevens bij de politie. Iets waar ze recht op hebben.

Voetbal Volg Systeem en Hooligans in Beeld

Onder het beheer van het landelijk opererende Centraal Voetbal Informatiepunt draait het Voetbal Volg Systeem en daarin de module Hooligans in Beeld. Alle betrokken partijen, waaronder dus ook alle politiekorpsen, zijn verplicht het reilen en zeilen van het politieoptreden rondom een wedstrijd in het systeem bij te houden.

De Nationale ombudsman heeft geconstateerd dat zowel Rotterdam-Rijnmond als Amsterdam-Amstelland buiten het Voetbal Volg Systeem en Hooligans in Beeld om informatie over supporters verwerken. Een reden lijkt te zijn dat beide modules - VVS en HIB - niet voldoende aansluiten bij de wensen van beide korpsen. Daarnaast werd duidelijk dat niet alle voetbal gerelateerde incidenten in VVS kunnen worden verwerkt. Het systeem is daarvoor niet toereikend. Voor een politie die informatie gestuurd werkt, lijkt het noodzakelijk om het Voetbal Volg Systeem aan te passen aan de actuele eisen. Daarbij kan ook nagedacht worden over de noodzakelijke waarborg in verband met privacy en nodeloze opslag van informatie.

Ook ten aanzien van VVS en HIB valt het de Nationale ombudsman op dat in zijn geheel niet naar de supporters wordt gecommuniceerd op welke wijze zij antwoord kunnen krijgen op de vraag of zij opgenomen zijn in VVS en/of HIB. De website van het Centraal Voetbal Informatiepunt vermeldt hier niets over. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat er geen verzoeken tot inzage bij het CIV bekend zijn.

6.5 GRENS OVERSCHREDEN

De Nationale ombudsman stelt vast dat beide korpsen een belangrijke grens overschrijden wanneer zij gegevens vastleggen en verwerken van niet verdachte personen.

Uit het onderzoek is gebleken dat de politie Rotterdam-Rijnmond in bepaalde situaties van bepaalde supporters foto's maakt, waarbij deze supporters individueel hun identiteitsbewijs naast het gezicht moeten houden. Als deze personen verdachte zijn van een strafbaar feit, dan is het te verdedigen dat de politie zo handelt. In al die gevallen dat een redelijk vermoeden van enig strafbaar feit ontbreekt, heeft de Nationale ombudsman er ernstige bedenkingen tegen dat personen individueel met het identiteitsbewijs naast het hoofd worden gefotografeerd.

De Nationale ombudsman heeft in zijn eerdere rapport (2011/112) over de inval in café Alcatraz al geoordeeld dat de persoonsgegevens in die situatie niet genoteerd hadden mogen worden. In dit geval weegt het belang van de privacy van de betrokken cafébezoekers die geen strafbaar feit pleegden zwaarder dan het belang van de politie Amsterdam-Amstelland 'om hun informatiepositie te versterken'. De Nationale ombudsman heeft de aanbeveling gedaan om de persoonsgegevens van deze betrokkenen te verwijderen uit de systemen van de politie. De politie heeft vervolgens inzage gegeven in hun systemen waaruit blijkt dat de persoonsgegevens niet zijn vermeld in het Voetbal Volg Systeem. De politie heeft aangegeven dat de gegevens ook niet zijn uitgewisseld met andere systemen of met andere instanties.

6.6 AANDACHTSPUNTEN

De Nationale ombudsman komt tot de volgende aandachtspunten:

- ☞ Supporters moeten voldoende geïnformeerd zijn over politiematregelen, en over de mogelijkheden om duidelijkheid te verkrijgen over de informatie die de politie concreet over hen heeft.
- ☞ Het standaard fotograferen bij elke thuiswedstrijd van Feyenoord vraagt om heroverweging. Daarbij moet duidelijk worden welke criteria gelden voor de inzet van de foto- en filmteams.
- ☞ Opgeslagen persoonsgegevens en foto- en filmopnamen moeten na verloop van zo kort mogelijke tijd niet handmatig maar automatisch uit de systemen verwijderd worden.
- ☞ Het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme moet in overleg treden met de korpsen om het Voetbal Volg Systeem en Hooligans in Beeld beter te laten aansluiten bij de eisen van de dagelijkse praktijk en daarnaast zorg dragen voor het duidelijk informeren over de mogelijkheden van inzage in beide systemen.

6.7 MONITOR KOMEND VOETBALSEIZOEN

De politie Rotterdam-Rijnmond en Amsterdam-Amstelland houden supporters goed in de gaten; de Nationale ombudsman ziet in zijn bevindingen aanleiding om de beide politiekorpsen komend voetbalseizoen op zijn beurt in het oog te houden. De Nationale ombudsman zal de acties van de politie naar aanleiding van de hierboven geformuleerde aandachtspunten blijven volgen, en al dan niet naar aanleiding van signalen van supporters nader onderzoek doen.

Foto voorpagina: www.lunaticnews.nl

Foto achterpagina: Hollandse Hoogte, Roel Visser

Uitgave: Bureau Nationale ombudsman

Druk: Deltahage, Den Haag

de Nationale
ombudsman

de Nationale ombudsman
Postbus 93122
2509 AC Den Haag

Telefoon (070) 356 35 63
Fax (070) 360 75 72
www.nationaleombudsman-nieuws.nl

